

SHIFOKOR MULOQOTI MADANIYATI

Boymirzayeva Xurshida Sobirovna*Samarqand Davlat Tibbiyot**Universiteti Ijtimoiy va gumanitar fanlar kafedrası o'qituvchisi***ANNOTATSIYA**

Muloqot -bu odamlar o'rtasida psixologik aloqalarni o'rnatish va rivojlantirishning murakkab, ko'p qirrali jarayoni bo'lib, u ma'lumot almashish, o'zaro ta'sir qilish, o'zaro tajriba, o'zaro tushunish, o'zaro his-tuyg'ular, fikr almashish va o'zaro baholashda namoyon bo'ladi. Shifokorlar va bemorlar o'rtasidagi madaniyatlararo muloqot sog'liqni saqlash sohalari oldida turgan muhim muammolardan biri hisoblanadi.

Kalit so'zlar: shifokor, bemor, muloqot, madaniyat, tibbiy etika, diontologiya, muloqotning tarixiy modellari

ANNOTATION

Communication is a complex, multifaceted process of establishing and developing psychological relationships between people, which is manifested in the exchange of information, interaction, mutual experience, mutual understanding, mutual feelings, exchange of ideas and mutual evaluation. Intercultural communication between doctors and patients is one of the most important challenges facing the healthcare industry.

Key words: doctor, patient, communication, culture, medical ethics, deontology, historical models of communication

Shifokor va bemor o'rtasidagi samarali muloqot shifokorlar va bemorlar uchun ko'plab ijobiy natijalarga olib keladi. Shifokoming muloqot qilish san'ati uning bemor bilan o'zaro munosabatida namoyon bo'ladi, bemorning unga nisbatan qanchalik ishonch bildirishi darajasi bilan aniqlanadi. Faqat bemorning ishonchini qozonib, to'la-to'kis anamnez yig'ish mumkin, uni davolash jarayonida undan nima talab qilinishini tushuntirish mumkin. Bemorlarni davolash, parvarish qilish va maslahat berish bu bir-birini to'ldirib boruvchi jarayon bo'lib, u bemorni axvolini yengillashtirishga yo'naltirilgan.

Shifokor muloqotining modeli deganda bemor bilan bo'ladigan muloqotning ko'rinishi, shakli, mazmuni, maqsadi va suhbat olib borish tarzi tushuniladi. Muloqotning tarixiy modellari:

1. Gippokrat modeli (bemorga zarar keltirmaslik). Gippokrat (460-377 e.a.) qasamyodida bu modelni tarifi bor. "Bemorga zarar keltirma, bemomi axvolini yomonlashtiradigan muolaja qilinmasin». Muolaja va diagnostika niyatida qilinadigan

chora tadbirlar natijasida bemorga ruhiy va jismoniy zarar yetkazmaslik hamda evtanaziyaga yo'l qo'ymaslik nazarda tutiladi.

2. Parasels modeli - mehribonlik qilish, bemorga ota-onasi kabi g'amxo'rlik qilish va bemor salomatligi javobgarligini o'z zimmasiga olish. Parasels (1493-1541 y.m.) - paternalism (pater - "ota"lot.), g'oyasining mazmuni shifokorni muolaja jarayonida bemorga otalarcha munosabat, yoki vasiylik qilish ma'nosini anglatadi, demak bemorni shifokorga to'liq ixlosi bo'lib, barcha muolajalarni muhokama qilmay to'liq bajarishi tushuniladi.

3. Deontologiya modeli (Shifokor burchi). Deon - burch, logos - fan ma'nosida bo'lib, burch qoidalariga va shifokorlik qasamyodiga rioya qilish va bemorga kim bo'lishidan qat'iy nazar sidqidildan muolaja o'tkazish, uni parvarishlash hamda to'liq fidokorlik nazarda tutiladi.

4. Bioetika modeli (inson sha'ni va huquqini xurmat qilish). Barcha diagnostik va davo muolajalarni va kasalligi to'g'risida bemor shani va haq-huquqlariga zid kelmasligiga rioya qilgan hamda yatrogeniyaga sabab bo'lmaydigan tarzda bu jarayonlar to'g'risida bemorlarga ma'lumot berish va ularning roziligi bilan muolaja va tekshiruvlar o'tkazish tushuniladi. Bioetika modelining bir turi - axborot kelishuvchanligi tamoyilini 1972 y. Amerika shifoxonalari assotsiatsiyasi qabul qilgan. Bu tamoyilda shifokor bemorga kasallik, muolaja va uni zaruriyati to'g'risida to'liq ma'lumot beradi. Bemor o'zi ongli muolaja turini tanlashi kerak.

Hozirgi kunda shifokor (vrach va hamshira) bilan bemor orasidagi munosabatlar chuqur falsafiy mushohada yuritishni talab qiladi. «Agar vrach bemor bilan til topishmasa, kuchli va foydali dorilar buyurilishidan qat'iy nazar, bemorning tuzalib ketishi mushkullashadi», deb aytgan edi atoqli o'zbek deontologi va terapevti E.Y. Qosimov. «Davoning boshi ishonchdan boshlanadi, ya'ni bemor shifokorga va uning berayotgan dori-darmonlariga ixlos qo'yishi kerak. Bu ishonchni paydo qiladigan inson, albatta, shifokoming o'zidir, uning go'zal nutqidir. Shifokor o'zining xatti-harakatlari, shirin so'zi va tashqi ko'rinishi bilan bemorlarning hurmatini qozonishi zarur».

Sharq tabobatining buyuk allomasi, vatandoshimiz Abu Ali ibn Sino og'ir shifokorlik kasbini zimmasiga olgan insonlarga yaxshi o'git va talablarni yozib qoldirgan. Masalan, «o'z umrini savob ish - shifokorlikka baxsh etgan odam, eng avvalo saxiy, muruvvatli, soddadil, haqgo'y, beg'araz va adolatparvar bo'lmog'i kerak. Tashqi qiyofasi e'tiborga loyiq, kamsuqum va kamgap, ochiq chehrali, boqishlari muloyim va tabassumli, ozoda va kamtarin kiyingan bo'lishi lozim. Zero, uning ko'rinishi va xatti-harakatlari bemor va uning qarindoshlari orasida hurmat va ishonch tuyg'usini uyg'ota olsun. Shifokorning samimiyligi u qilmoqchi bo'lgan muolajaning avvalidir».

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Muhammedova Z.M., Rizayev J.A., Maxmudova A.N.” Bioetika” darlik, Toshkent 2021
2. Sh. Ya. Zokirxo’jayev, M. U. Solihov Shifokor va bemor o’quv qo’llanma Toshkent 2016
3. Qosimov E.Y. Shifokorning nutq madaniyati va bemor bilan muloqot. Toshkent. 2002 y.
4. Qosimov E.Y., Zoxidova M.Z., Zokirxodjaev Sh.Ya. Xamshiralik ishi asoslari. Toshkent. 2003 y
5. Ibodullaev Z. Tibbiyot psixologiyasi. Toshkent. 2012 y.
6. Inomov Q. Xamshiralik ishi asoslari. Toshkent. 2009 y.
7. Zakirova K. O’. Toxtamatova D.U. Hamshiralik ishi asoslari. Toshkent. 2010 y.
8. Mamatqulov B. Jamoat salomatligi va sog’liqni saqlashni boshqarish. Toshkent. 2013 y.